

Juridiska fakultetsstyrelsen
Jur.dr. My Bergius
Professor Titti Mattsson
Docent Lena Wahlberg

Socialdepartementet

Remiss: Promemoria Nya könstillhörighetslagar S2021/07285

Juridiska fakultetsstyrelsen, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande, som utarbetats av professor Titti Mattsson, docent Lena Wahlberg och jur. dr My Bergius. Yttrandet inleds med ett par generella synpunkter på utredningens arbete och ställningstaganden, vilka följs av kommentarer till de konkreta förslag som läggs fram i utkastet.

Generella synpunkter

Vi delar utredningens uppfattning om att processen för ändring av det juridiska kön som framgår av folkbokföringen kan och bör särskiljas från processen för kirurgiska ingrepp i könsorganen. Vi delar även uppfattningen att en ändring av det juridiska könet som huvudregel ska bygga på självbestämmande. Som vi utvecklar nedan har enligt vår uppfattning konsekvenserna av förslaget och huruvida det är förenligt med barnets bästa inte utretts tillräckligt. Enligt vår uppfattning bör också möjligheten till icke-binär identitet utredas.

Synpunkter på konkreta förslag

2.8 Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

Enligt vår uppfattning är förslaget till ändring i fängelselagen otydligt. Användningen av ordet ”när” indikerar (trots ordet ”och” dessförinnan) att rekvisiten är alternativa, men vi uppfattar att avsikten är att de ska vara kumulativa. Vi föreslår därför att ordet ”när” stryks ur lagtexten.

2.9 Förslag till lag om ändring i häkteslagen (2010:611)

Av samma skäl som ovan avseende fängelselagen föreslår vi att ordet ”när” stryks i förslaget till ändring i häkteslagen.

5.1 Länder vars lagstiftning bygger på självbestämmande

I en internationell kontext är den föreslagna 12-årsgränsen låg. Av förslaget framgår inte om det finns tillräcklig evidens för att en så låg åldersgräns är lämplig och vi anser att det behövs en konsekvensanalys av vad ett byte av juridiskt kön innebär för framför allt barn. Vi saknar också en konsekvensanalys av vad införandet av en 12-årsgräns i den föreslagna lagstiftningen får för barnrätten i stort.

7.3 Förutsättningar för kirurgiskt ingrepp

Enligt förslaget ska den som är ansvarig för vården skyndsamt se till att frågan underställs Socialstyrelsens prövning i det fall en person helt nekas underlivskirurgi enligt den nya lagen. Socialstyrelsen ska pröva om de förutsättningar som ställs upp i lagen föreligger. Om Socialstyrelsen till skillnad från behandlande läkare anser att förutsättningarna föreligger ska patienten beviljas underlivskirurgi. Även om Socialstyrelsens beslut inte påverkar vilken kirurgi som utförs påverkar det att sådan utförs. Vi skulle därför gärna se ytterligare analys av hur ansvarsfördelningen inom vården påverkas av ett beslut från Socialstyrelsen.

7.4 respektive 8.9 Överklagande

Utgångspunkten i svensk rätt är att beslut inom hälso- och sjukvården inte är möjliga att överklaga. I vissa fall finns det särskilda överklagandebestämmelser i speciallag. Det finns i den nuvarande könstillhörighetslagen. Vi hade gärna sett att lagstiftaren utvecklar motiveringen till varför dessa beslut ska vara fortsatt överklagbara. Vad är det som särskiljer dessa beslut i så hög grad från andra beslut inom hälso- och sjukvården som lagstiftaren inte anser möjliga att överklaga? Även andra beslut inom hälso- och sjukvården kan vara av stor betydelse för enskilds hälsa, välbefinnande, könsidentitet och personliga integritet och av rättssäkerhetsskäl anses vara lämpliga att överklaga. Enbart motiveringen att beslut enligt den nuvarande lagstiftningen är överklagbara samt att det inte framkommit tillräckliga skäl som motiverar att den ordningen frångås framstår inte som en övertygande motivering.

8.1 Behovet av en ny lag, lagens namn och lagens tillämpningsområde

Enligt utredningen (s. 66) har det inte varit möjligt att inom lagstiftningsärendet utreda icke-binär registrering. Av avsnitt 5 framgår att sådan registrering är möjlig på Island, och att det föreligger ett förslag om att införa icke binär registrering i Danmark. Vi anser att det finns anledning att utreda denna fråga ytterligare också i Sverige.

8.4 Ansökningar som avser barn

I det nuvarande förslaget anges att ansökan ska göras av barnets vårdnadshavare. Det framkommer även att det finns situationer där vårdnadshavare inte är överens om huruvida en ansökan ska göras. Barn med samma önskan riskerar att behandlas olika beroende på vårdnadshavares ställningstagande i frågan till följd av utformningen av lagstiftningen. En avvägning mellan barnets rätt till delaktighet och inflytande i beslut som rör barnets person och vårdnadshavarens rättigheter och skyldigheter att enligt 6 kap. föräldrabalken att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter behöver göras. Det praktiska behovet av en bestämmelse som inskränker en vårdnadshavares beslutanderätt framstår som oklart.

8.14 Innebörden av en ändring och följdändringar

Lagrådet och andra remissinstanser har uttryckt oro för att det kan uppstå problematiska situationer om en person som bytt juridiskt kön men inte genomgått medicinskt byte nekas tillträde till omklädningsrum, deltagande i viss idrottsverksamhet etcetera. På s. 115 i utredningen anges att det är lämpligt och rimligt att idrotten själv får ta ställning till situationer som uppstår, och att frågan om huruvida ett nekande är diskriminerande får lösas från fall till fall. Vi anser att utredningen i den internationella översikten i 5 kap. borde ha undersökt om det är

vanligt att den här typen av problem uppkommer i de länder där förändring av juridiskt kön redan separerats från det medicinska bytet och hur de hanteras.

I avsnitt 8.14 finns en underrubrik som heter rättsverkan av en ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Det framstår som oklart vilken rättsverkan som bytet av juridiskt kön kommer att få i Sverige. I exempelvis Norge föreskrivs det i lagen att det juridiska könet ska ligga till grund för tillämpningen av andra lagar och föreskrifter. Vi kan inte se att någon motsvarande bestämmelse föreslås i den svenska lagen, vilket väcker frågan om bytet av juridiskt kön därmed som mest kommer att fungera som en presumtion för exempelvis tillträde till omklädningsrum, och riskerar att lätt få stå tillbaka, om inget medicinskt byte skett.

Enligt delegation

My Bergius

Titti Mattsson

Lena Wahlberg